

Bergsbrant med speciell fauna och flora

Text och foto Lars J. Jonsson

Kullaberg är en härlig plats. Där finns det mycket som är spännande och märkligt. Sträckan från Solviken till Ransvik är en av mina favoriter.

Hela Kullen är ett klimatiskt gynnat område där den ligger på en bergknalle intill havet. Havsnära områden har mer sol och mindre regn, eftersom havsbrisen skingrar molnen. Detta kan man ganska ofta märka på Kullaberg genom att man ser dis och dimma österut, ofta till och med regn.

Ja, även söder om berget är det ofta mulet eller regnigt när det vid Mölle är sol. Troligtvis beror detta på att längre söderut så är Öresund ett smalt sund och havsbrisen ger där inte samma verkan. I Helsingborg regnar det mer än i Höganäs som i sin tur har en högre nederbörd än Mölle. Detsamma gäller säkerligen också temperaturen på sommaren; den är ofta högre i Mölle än i Höganäs eller Helsingborg.

VID HAVET ÄR visserligen vårarna kallare än inåt landet, men höstarna är betydligt varmare – och detta i flera månader. När det däremot gäller sommartemperaturen är det ingen stor skillnad mellan kust och inland. Kusten har flera soltimmar, vilket väger upp havets kylande effekt.

Vädret på östra sidan av Skåne tar jag inte upp så mycket här, men svalare är det. När de sydvästliga vindarna ligger på kommer varmt ytvatten in till

kusten mot Kullen. På Österlen är det annorlunda: kallt bottenvatten väller in till Simrishamns, Kiviks och Åhus stränder.

MÖLLE OCH KULLABERG har en klimatisk fördel till, och den hänger ihop med den stora glesbevuxna, branta klippan av sten. När solen lyser på klippan värms den upp och uppvindarna som bildas skingrar moln och gör området någon eller några grader varmare än andra ställen i närheten. Denna effekt är extra tydlig och märkbar mellan Solviken och Ransvik. Här är mikroklimatet – alltså klimatet på ett litet begränsat område – ett av Sveriges varmaste.

Kullaberg har här, liksom på många andra ställen, bara ett tunt jordlager. Detta gör att

stora träd inte klarar sig så bra och området består till stora delar av ekkratt av bergesk, *Quercus petraea*.

Många småträd klarar sig inte under torra somrar, och inte heller alla småekar. Det gör att det naturligt finns öppna marker mellan ekkratten. Trots detta sker en långsam igenväxning av bergslänten, bland annat som en följd av att lövförna ansamlas och ombildas till jord.

DET GYNNSAMMA mikroklimatet har gjort att många djur- och växtarter som inte klarar sig någon annanstans i Sverige, eller på bara få ställen, kan överleva på Kullen och till och med föröka sig. Även österut finns det många fina

Tapeteserarspindel, en hane i Solviken.

bergbranter, bland annat i Blekinge, men vinterklimatet är där i genomsnitt något kallare än i Kullaberg, och därför klarar sig arter som behöver milda vintrar inte lika bra där.

PÅ KULLABERG finns det alltså några arter som är unika för Sverige. Bland växterna är en ärtväxt som heter vår-vial – *Lathyrus sphaericus* – känd sedan 1869. Den är sällsynt så här långt norrut och finns bara regelbundet på en lokal till i Sverige; i Sydeuropa är den däremot vanlig.

En annan växt som bara finns i Sverige på samma område är den nyligen upptäckta danska stensötan, *Polypodium interjectum*. Som hörs på namnet är den sedan länge känd i Danmark och tillhör de organismer som förutom värme på sommaren kräver milda vintrar. Andra sällsynta och värmegynnade fröväxter i området är bland annat backfryle, rosenlök och tre andra lökarter.

DEN ART BLAND SPINDLARN som området är mest känd för är tapeteserarspindel, *Atypus affinis*. Den upptäcktes här en tidig höstdag 1957. Senare har den påträffats på tre andra ställen i södra Sverige: i Skärälid, på Stenshuvud och i Karlskrona. Men den är överallt sällsynt och svårfunnen.

Tapeteserarspindel är vår enda spindelart som tillhör samma grupp

av spindlar som fågelspindlarna, vilket lätt kan ses. Den bygger en liten rörformad tubsocka av spindelsilke i vilken den uppehåller sig hela tiden. Boröret ligger till största delen under markytan och bara en liten del, några centimeter, sticker fram och ligger på markytan. Ofta är boröret täckt av växter eller gamla löv och ligger osynligt bakom eller under lövförna, ljung- eller grästuvor. Boröret ovanför marken är täckt av jord så att det snarare liknar en gammal rävspillning. På insidan är det vitt.

TAPETSERARSPINDELN sitter i det något uppblåsta boröret och väntar på att en fluga eller något annat småkryp ska sätta sig på röret. Då hugger den snabbt igenom väggen och in i flugan som dras in i boröret där spindelns förtär sitt byte. Det av spindelns sönderklippta boröret lagas snabbt med nya spintrådar.

På sensommaren och hösten kan man ha tur och i mulet väder få se hanarna av tapeteserarspindel. De är då ute för att leta reda på ett borör med en vuxen hona. Om han hittar ett sådant, hamrar han på tuben och hoppas på att han ska bli insläppt. Blir han inte det så beror det ofta på att en annan hane har hunnit före.

Hanarna finns sedan kvar hos honorna till nästa sommar då de dör av ålder. Honorna däremot lever ett tag till och lägger ägg inuti boröret. De vaktar sina ägg tills de kläcks, och sedan sköter de ungarna tills de är färdiga att ge sig iväg.

Om man har riktig tur, kan man en vacker och solig vårdag få se de små ungarna som ger sig ut för att hitta ett lämpligt ställe att bygga sig ett borör på.

Mellan Solviken och Ransvik finns det uppskattningsvis ett par tusen tapeteserarspindlar. Enstaka borör kan man även hitta på nordvästsidan av Ransvik och uppe i backen i närheten

av fyren. Det låter kanske som många spindlar, men tapeteserarspindelns antal minskar antagligen på grund av den igenväxning som sker, även i detta område.

BLAND SPINDLARN finns också has-selsnoksspindel, *Segestria bavarica*. En art som är känd från några få ställen på klippor vid havet på Västkusten, på Stenshuvud och på Bornholm, men som annars bara finns söderöver. Den är ganska lätt att hitta bland klipporna mellan Solviken och Ransvik.

Det finns också en rik och delvis unik fauna av skalbaggar, fjärilar, bin och andra insekter i området. Det finns till och med några andra sällsynta och sydliga arter som man annars får söka sig långt söderut för att finna.

JAG KAN INTE ALLA arter som är speciella för lokalen, men några sådana är hedpappersgetingen, *Polistes nimpha*, och den sidenglänsande lövmätare-fjärilen, *Idaea dilutaria*. Skalbaggen *Danacea pallipes* och striten *Balcanocerus larvatus* finns också i bergsslutningen.

Jag minns en höstdag i oktober för ett par år sedan, en tid på året då man normalt inte ser några dagfjärilar över huvudet taget. Då fick jag se sex dagfjärilsarter flyga omkring i Solviken. Där sken solen, samtidigt som resten av Skåne hade mulet eller regn.

Så visst gör Solviken själ för sitt namn.

LARS J. JONSSON är biolog och undervisar blivande biologer, lärare och biomedicinska analytiker på Högskolan Kristianstad. Han är särskilt intresserad av insekter och spindlar, deras ekologi och utbredningsmönster.

»Kullen och Kullaberg kan man som naturintresserad biolog inte undgå att besöka«, säger Lars. På senare år har han fått en stark koppling till trakten genom sin sambo och hennes släktingar. Hans mejladress är lars.jonsson@hkr.se

